

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО
18 "серпня" 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«ГЕОГРАФІЯ ВНУТРІШНЬОЇ РЕКРЕАЦІЇ»

рівень вищої освіти другий (магістерський)
галузь знань С. Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С6. Географія та регіональні студії
освітня програма Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст
вид дисципліни за вибором
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Наталія ГУСЕВА, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

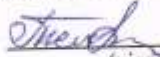
Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

 Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми «Урбаністика, геопланування та сталий розвиток міст»

Гарант освітньо-наукової програми

 Євгенія ТЕЛЕБЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

 Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Вступ

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – сформувати у студентів систему теоретичних знань про сучасний стан, структурно-динамічні та регіональні особливості туристсько-рекреаційного господарства України, умови та особливості його розвитку в різних регіонах.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) розкрити теоретико-методичні основи рекреаційної географії як науки;
- 2) виявити й охарактеризувати основні передумови і чинники розвитку й територіальної організації внутрішньої рекреації і туризму;
- 3) охарактеризувати туристсько-рекреаційні ресурси України та визначити проблеми їх використання;
- 4) проаналізувати окремі види туристсько-рекреаційної діяльності держави;
- 5) розкрити закономірності організації та функціонування національного і регіональних туристсько-рекреаційних комплексів;
- 6) виявити структурно-динамічні особливості сучасного стану туристсько-рекреаційної галузі в Україні;
- 7) вивчити особливості територіальної організації туристсько-рекреаційного господарства, умови та особливості його розвитку в різних регіонах України;
- 8) розкрити особливості туристсько-рекреаційного районування України;
- 9) дати комплексну суспільно-географічну характеристику туристсько-рекреаційних районів та окремих адміністративно-територіальних одиниць України;
- 10) виявити проблеми та перспективи розвитку туристсько-рекреаційної галузі України.

1.3. Кількість кредитів – 6,0 кредитів.

1.4. Загальна кількість годин – 180 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
2-й	-
Лекції	
24/12* год.	-
Практичні заняття	
24 год.	-
Самостійна робота	
132/144* год.	-

* - для малочисельної групи обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшений відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує навчальна дисципліна загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефаківців.

СК11. Здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу природно- і суспільно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує навчальна дисципліна:

ПР01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

ПР05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

ПР11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.

ПР12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.

ПР15. Самостійно оцінювати ключові тренди розвитку природно- і суспільно-географічних процесів для формування нових напрямів наукових досліджень.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати:**

- теоретико-методичні основи рекреаційної географії як науки;
- основні передумови і чинники розвитку й територіальної організації внутрішньої рекреації і туризму;
- туристсько-рекреаційні ресурси України;
- види туристсько-рекреаційної діяльності держави;
- структурно-динамічні та регіональні особливості туристсько-рекреаційної галузі в Україні;
- характерні особливості туристсько-рекреаційних регіонів України;
- проблеми та основні тенденції розвитку туристсько-рекреаційної індустрії України на сучасному етапі.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен вміти:**

- розкривати сутність основних термінів, понять та категорій курсу;
- оцінювати туристсько-рекреаційний потенціал України, володіти методикою визначення потенційних туристсько-рекреаційних ресурсів території;
- проводити аналіз основних видів туристсько-рекреаційної діяльності України;
- виявляти структурно-динамічні та регіональні особливості туристсько-рекреаційної галузі в країні;
- обґрунтовувати процеси туристсько-рекреаційного районоутворення і районування в Україні;

- давати комплексну характеристику туристсько-рекреаційних районів держави;
- аналізувати туристсько-рекреаційну привабливість регіону;
- виявляти проблеми туристсько-рекреаційної діяльності в країні, обґрунтовувати можливі шляхи їх вирішення;
- окреслювати подальші перспективи розвитку туристсько-рекреаційної діяльності в Україні.

1.8. Пререквізити: для успішного опанування навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні володіти базовою географічною підготовкою, сформованою в межах бакалаврського рівня за спеціальністю «Географія» або спорідненими спеціальностями та освітніми програмами. Передбачається наявність загальних уявлень про закономірності територіальної організації суспільних процесів, просторові особливості природно-ресурсного потенціалу територій, основи рекреаційної та туристичної діяльності. Здобувачі мають володіти елементарними навичками аналізу статистичної та просторової інформації, роботи з картографічними матеріалами, науковими та офіційними інформаційними джерелами.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні основи рекреаційної географії

Тема 1. Рекреаційна географія як наукова дисципліна

Методологічні основи рекреаційної географії. Зміст науки «Рекреаційна географія». Погляди науковців на об'єкт і предмет дослідження рекреаційної географії.

Місце і роль дисципліни в програмі підготовки фахівців з рекреації і туризму. Завдання рекреаційної географії.

Місце рекреаційної географії в ієрархічній структурі географічних і суспільно-географічних наук за різними авторами (А. П. Голіковим, М. Д. Пістуном, Л. Т. Шевчук, А. В. Степаненком, О. І. Шаблієм, О. Г. Топчієвим та ін.).

Структура рекреаційної географії.

Функції рекреаційної географії (теоретична, конструктивна, освітня, виховна, світоглядна, прогностична).

Міждисциплінарність курсу. Зв'язки рекреаційної географії з іншими науками – географічними і негеографічними.

Історія виникнення і розвитку рекреаційної географії в Україні. Провідні українські вчені в області рекреаційної географії.

Тема 2. Понятійно-термінологічний апарат рекреаційної географії. Основні поняття, терміни та категорії науки. Рекреація і туризм як головні поняття рекреаційної географії

Поняття «*рекреація*». Поняття «*туризм*» і «*турист*»: українське і міжнародне розуміння. Суб'єкти рекреації і туризму.

Сутність і співвідношення понять «*вільний час*», «*дозвілля*», «*відпочинок*», «*розваги*», «*рекреація*», «*туризм*». Сутність і співвідношення понять «*туризм*», «*рекреація*», «*подорож*», «*екскурсія*», «*міграція*».

Підходи до визначення туризму та їх географічна інтерпретація: статистичний функціональний, сутнісний (системний). Туризм як соціо-еколого-економічна система та об'єкт дослідження географічної науки.

Туризм як сучасна галузь «невидимого експорту».

Причини підвищення ролі рекреації і туризму в сучасному суспільстві.

Функції рекреації і туризму: медико-біологічна, соціально-культурна, економічна, виховна, комунікативна, екологічна. Економічна функція рекреації і туризму (виробнича,

створення доходу, створення робочих місць, вирівнювання, зовнішньоекономічна, відновлювальна, продуктивна). Прямий і непрямий вплив розвитку рекреації і туризму на економіку регіону чи країни.

Передумови і фактори розвитку й територіальної організації рекреації і туризму: фізико-географічні та суспільно-географічні.

Туристсько-рекреаційні потреби населення. Зміст поняття «потреба». Класифікація потреб. Поняття про туристсько-рекреаційні потреби. Роль туристсько-рекреаційних потреб у використанні туристсько-рекреаційних ресурсів. Види туристсько-рекреаційних потреб. Психотипи рекреантів і туристів та їх взаємозв'язок з цілями і мотивами туристсько-рекреаційної подорожі. Фактори формування туристсько-рекреаційних потреб населення: соціально-економічні, демографічні, соціокультурні, медико-біологічні, природно-географічні, політичні.

Туристсько-рекреаційні послуги. Зміст поняття «послуга». Класифікація послуг. Поняття про туристсько-рекреаційні послуги. Особливості туристсько-рекреаційних послуг. Специфіка змісту поняття «туристсько-рекреаційна послуга». Склад і структура туристсько-рекреаційних послуг. Основні, додаткові і супутні туристсько-рекреаційні послуги.

Туристичний продукт. Поняття про туристичний продукт. Відмінність понять «туристична послуга» і «туристичний продукт». Сутність і співвідношення понять «туристичний продукт» і «туристичний пакет». Структура туристичного продукту. Життєвий цикл туристичного продукту. Якість туристичного продукту та його конкурентоспроможність.

Тема 3. Туристсько-рекреаційна діяльність, її структура та класифікація

Визначення понять «рекреаційна діяльність», «туристична діяльність», «туристсько-рекреаційна діяльність». Туристичний бізнес.

Рекреаційні заняття та їх види (цільові, допоміжні, супутні). Групи рекреаційних занять (група відновлення, група розвитку, група розваг). Типи рекреаційних занять. Рекреаційні цикли та їх види (добовий, тижневий, квартальний, річний, життєвий).

Класифікація туристсько-рекреаційної діяльності за різними критеріями – географічним принципом, напрямом туристсько-рекреаційного потоку, впливом на платіжний баланс країни, обсягом території, метою поїздки, джерелом фінансування, засобами розміщення, кількістю учасників, тривалістю перебування, розташуванням туристсько-рекреаційного місця, типом природного середовища, інтенсивністю та регулярністю туристсько-рекреаційного потоку, організаційною формою, способом пересування, ступенем ризику для життя, віком рекреантів і туристів, ознакою рухомості та ін.

Характеристика видів рекреації і туризму за метою поїздки – рекреаційного (курортно-лікувального, курортно-розважального, курортно-пізнавального), оздоровчо-лікувального (у т.ч. медичного), культурно-пізнавального (екскурсійного), професійно-ділового (бізнес, інсентів, конгресно-виставкового, корпоративного, MICE), наукового (у т.ч. експедиційного), спортивного, шопінг-туризму, пригодницького (активного, екстремального), релігійного або сакрального (світського, паломницького), етнічного (або етнографічного), ностальгійного (сентиментального, родинного), екотуризму, екзотичного (географічно віддаленого, унікального), навчально-освітнього, альтернативного (сільського, агротуризму, зеленого, slow tourism), промислового (індустріального, техногенного), подієвого, військового, круїзного, віртуального / цифрового туризму тощо.

Тема 4. Туристсько-рекреаційний потенціал території. Туристсько-рекреаційні ресурси, їх класифікація та оцінка

Поняття «потенціал», «потенціал території», «туристсько-рекреаційний потенціал». Реалізована та перспективна частини туристсько-рекреаційного потенціалу. Екстенсивний та інтенсивний шляхи підвищення реалізації туристсько-рекреаційного потенціалу території. Структура туристсько-рекреаційного потенціалу. Підходи до оцінки туристсько-рекреаційного потенціалу території (кількісний та якісний аспекти).

Підходи до визначення понять «рекреаційні ресурси», «туристичні ресурси», «туристсько-рекреаційні ресурси».

Умови використання туристсько-рекреаційних ресурсів: туристський інтерес та туристське враження. Властивості туристсько-рекреаційних ресурсів.

Підходи до класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів: предметно-сутнісний (за предметною сутністю ресурсу), діяльнісний (за характером використання в рекреації і туризмі), атрактивний (за мірою та формою залучення до туристсько-рекреаційної діяльності), ціннісний (оснований на унікальності даного ресурсу), функціональний (оснований на неповторності туристсько-рекреаційних умов і ресурсів в поєднанні з комплексністю їх використання), еколого-економічний (за споживчою вартістю ресурсу), геосферний (за приналежністю до оболонки Землі – геосфер).

Сутнісний підхід до класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів. Природні та антропогенні ресурси. Підхід П. Дефера: гідром, фітом, літом та антропоном. Класифікація О. О. Бейдика: природно-географічні, природно-антропогенні, суспільно-історичні, «суперточка-тур», гомогенні, латентні, типу «координата».

Кількісні та якісні характеристики туристсько-рекреаційних ресурсів: атрактивність, унікальність, екзотичність, психофізична комфортність, різноманіття, доступність, вивченість, ємність, стійкість, цінність, популярність, виразність, збереженість, потенційний запас, територіальна зосередженість, період можливої експлуатації та ін.

Оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів. Етапи оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів. Основні підходи до оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів: економічний, функціональний, медико-біологічний, психолого-естетичний, технологічний, екологічний.

Проблеми освоєння та користування туристсько-рекреаційними ресурсами. Реєстр туристсько-рекреаційних ресурсів. Кадастр туристсько-рекреаційних ресурсів. Паспортизація туристсько-рекреаційних ресурсів. Гранично допустима щільність та гранично допустиме навантаження.

Тема 5. Природні туристсько-рекреаційні ресурси

Класифікація природних туристсько-рекреаційних ресурсів за різними критеріями та авторами.

Характеристика окремих видів природних туристсько-рекреаційних ресурсів: кліматичних, водних, орографічних та ресурсів земних надр (геологічних, спелеоресурсів), біотичних (флористичних та фауністичних), бальнеологічних, ландшафтно-пейзажних.

Природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси. Ресурси природно-заповідного фонду: біосферні та природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендропарки, ботанічні сади, зоологічні парки. Акваріуми та океанарії. Паркові зони міст. Мисливські угіддя. Мисливська фауна.

Туристсько-рекреаційне природокористування. Позитивний і негативний вплив туристсько-рекреаційного природокористування на природні комплекси. Механічний, тепловий і біохімічний вплив туристсько-рекреаційної діяльності на природні комплекси.

Поняття раціонального туристсько-рекреаційного природокористування та його завдання. Поняття припустимого, неприпустимого та критичного туристсько-рекреаційного навантаження на природні комплекси. Деградація і дигресія туристсько-рекреаційних ресурсів. Норма туристсько-рекреаційного навантаження. Фактори, що необхідно враховувати при розрахунку туристсько-рекреаційного навантаження. Міри регулювання туристсько-рекреаційного навантаження на природні комплекси.

Визначення максимальної, оптимальної та прогнозованої туристсько-рекреаційної ємності природних комплексів. Випереджувальні заходи погіршення екологічної ситуації в туристсько-рекреаційному районі. Економічна і екологічна кризи як один з найбільш реалістичних і ефективних способів регуляції навантаження на туристсько-рекреаційні об'єкти.

Проект Green-Key.

Тема 6. Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси

Класифікація антропогенних (суспільно-історичних) туристсько-рекреаційних ресурсів за різними критеріями та авторами. Культурно-історичні та сучасні туристсько-рекреаційні ресурси.

Культурна спадщина як ресурс рекреації і туризму, її матеріальні і нематеріальні складові. Фактори, що визначають туристський інтерес до культурно-історичних цінностей.

Характеристика окремих видів антропогенних туристсько-рекреаційних ресурсів: історичних, біосоціальних, археологічних, пам'яток містобудування й архітектури, осередків традиційної культури різних народів, їхньої духовної спадщини (тобто етнічних та етнографічних), пам'яток мистецтва (монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтв), документальних та ін.

Культурний ландшафт території.

Подієві туристсько-рекреаційні ресурси та їх види.

Техногенні туристсько-рекреаційні ресурси.

Тема 7. Індустрія туризму. Туристичні ринки. Туристсько-рекреаційна інфраструктура

Зміст і специфіка поняття «індустрія туризму». Значення індустрії туризму для населення та економіки держави. Місце індустрії туризму в господарському комплексі.

Структура індустрії дозвілля за різними авторами і підходами. Підсистеми, структури і компоненти індустрії дозвілля відносно споживчо-ресурсної орієнтації (за О. О. Любіцевою): організаційно-інституційна підсистема (правова, фінансово-економічна, кадрова структури); функціонально-господарська підсистема (структура гостинності, транспорту, туристичної та оздоровчої діяльності); територіально-господарська підсистема (туристичні ресурси, соціально-демографічні, господарські структури).

Поняття «інфраструктура», «соціальна інфраструктура», «туристсько-рекреаційна інфраструктура». Структура туристсько-рекреаційної інфраструктури за різними авторами і підходами. 1. Підприємства, які надають послуги по розміщенню (сектор розміщення): готелі, мотелі, кемпінги; пансіонати, приватні будинки і квартири; туристичні бази, будинки відпочинку, притулки; інші засоби розміщення. 2. Підприємства харчування (сектор харчування): ресторани, їдальні; кафе, бари; фабрики-кухні та інші. 3. Транспортні підприємства (сектор перевезень): автопідприємства; авіаційні підприємства; залізничні відомства; підприємства морського та річкового транспорту. 4. Туристичні фірми з виробництва та реалізації туристичного продукту (сектор реалізації послуг): туристичні бюро (туроператори); туристичні агентства; екскурсійні бюро; бюро реалізації путівок. 5. Рекламно-інформаційні туристичні установи: рекламні агентства; рекламні бюро; інформаційні агентства. 6. Виробничі туристичні підприємства: фабрики з виробництва сувенірів; підприємства з виробництва туристичного спорядження; підприємства з виробництва комплектуючих для готелів та туристичних офісів (меблі, спальні предмети та ін.). 7. Підприємства торгівлі: магазини з реалізації туристичного спорядження; магазини з реалізації сувенірів; пункти прокату. 8. Підприємства дозвілля (сектор дозвілля і розваг): кіноконцертні зали; клуби за інтересами; зали ігрових автоматів та ін. 9. Заклади самодіяльного туризму: туристичні клуби; альпіністські, водні, спелеологічні клуби; кінні, велосипедні та інші клуби. 10. Навчальні та науково-проектні туристичні заклади: ЗВО і середні спеціальні навчальні туристичні заклади; інститути підвищення кваліфікації та перепідготовки; навчальні курсові комбінати; науково-дослідницькі та проєктні інститути. 11. Органи управління рекреацією і туризмом: комітети, департаменти, управління рекреації і туризму; громадські туристичні організації та об'єднання.

Визначення поняття «туристичний ринок» (або «ринок туристичних послуг»). Чинники формування та види туристичного ринку. Особливості туристичного попиту та туристичної пропозиції. Структура та типологія національних туристичних ринків.

РОЗДІЛ II

Туристсько-рекреаційні ресурси та види рекреації і туризму України.

Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні

Тема 8. Туристсько-рекреаційні ресурси України

Туристсько-рекреаційний потенціал України, його структура та оцінка.

Природні туристсько-рекреаційні ресурси України: структура, географія, оцінка. Кліматичні туристсько-рекреаційні ресурси України. Бальнеологічні туристсько-рекреаційні ресурси України (мінеральні води, грязі, озокерит). Водні туристсько-рекреаційні ресурси України. Рельєф України як туристсько-рекреаційний ресурс. Ресурси земних надр України (геологічні, спелеоресурси) як туристсько-рекреаційні ресурси. Біотичні (флористичні та фауністичні) туристсько-рекреаційні ресурси України. Ландшафтно-пейзажні туристсько-рекреаційні ресурси України.

Природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України: біосферні та природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, дендропарки, ботанічні сади, зоологічні парки, акваріуми та океанарії, паркові зони міст, мисливські угіддя та мисливська фауна.

Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України: структура, географія, оцінка. Культурна спадщина України. Пам'ятки архітектури і містобудування України. Історичні пам'ятки та історичні міста України. Садби, фортифікаційні споруди, замкові та монастирські комплекси України як туристсько-рекреаційні ресурси. Археологічні пам'ятки України. Місця, пов'язані з життям і діяльністю видатних людей (біосоціальні туристсько-рекреаційні ресурси). Пам'ятки мистецтва України: монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів.

Осередки традиційної культури різних народів, їхньої духовної спадщини в Україні (етнічні та етнографічні туристсько-рекреаційні ресурси). Туристський інтерес до етнографічних особливостей населення. Пам'ятки етнографії, що відображають етнічні та культурно-побутові процеси народів, що проживають на території України. Етнічна культура. Традиційні промисли та ремесла.

Подієві туристсько-рекреаційні ресурси України.

Техногенні туристсько-рекреаційні ресурси України.

Музеї, театри та музичні заклади України як туристсько-рекреаційні ресурси.

Туристсько-рекреаційні ресурси в сучасних національних конкурсах-проектах: «Сім історико-архітектурних чудес України», «Сім природних чудес України», «Сім чудес України: історичні міста та містечка», «Сім чудес Києва» та ін. Об'єкти України, занесені до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Попередній список об'єктів України, що пропонуються до включення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 9. Географія спеціальних видів рекреації і туризму України

Географія рекреаційних видів туризму. Географічна характеристика купально-пляжного туризму. Інфраструктура купально-пляжного туризму. Географія центрів купально-пляжного туризму в Україні.

Географічна характеристика лікувально-оздоровчого туризму. Види лікувально-оздоровчого туризму. Типологія курортів. Географія основних курортів та центрів лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Географічна характеристика розважального туризму. Різновиди розважального туризму. Географія центрів розважального туризму України.

Географія активних видів туризму. Географічна характеристика гірськолижного туризму. Історія, види та інфраструктура гірськолижного туризму. Географія центрів та регіонів розвитку гірськолижного туризму в Україні.

Географічна характеристика дайв-туризму. Види дайвінгу. Інфраструктура дайвінгу. Географія центрів та регіонів розвитку дайв-туризму в Україні.

Географічна характеристика екстремального та пригодницького туризму. Водні, наземні, гірські, повітряні та екзотичні види екстремального туризму. Види пригодницького туризму. Географія центрів та регіонів розвитку екстремальних і пригодницьких видів туризму в Україні.

Географія індустріального (промислового) туризму України. Різновиди індустріального туризму. Географія центрів та регіонів розвитку індустріального туризму.

Географія культурно-пізнавального та подієвого туризму. Географічна характеристика культурно-пізнавального (екскурсійного) туризму. Види культурно-пізнавального туризму. Географія найбільш атрактивних маршрутів та регіонів розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні.

Географічна характеристика подієвого туризму. Класифікація подієвого туризму. Географія турів, центрів та регіонів подієвого туризму в Україні.

Географія релігійного туризму та паломництва. Підходи до визначення релігійного туризму. Паломництво та релігійний туризм культурно-пізнавального характеру. Види, функції та особливості паломництва. Релігійні та культові центри. Релігійні організації. Географія центрів та регіонів паломництва і релігійного туризму в Україні.

Географія ділового туризму. Видова структура ділового туризму. Класичні ділові поїздки та МІСЕ-поїздки. Географічна характеристика конгресно-виставкового туризму. Характеристика інсентів-туризму. Організатори МІСЕ-заходів. Географія центрів ділового туризму в Україні.

Географія міського, сільського та екологічного туризму. Географічна характеристика міського туризму. Міста України як туристсько-рекреаційні центри, їх функції та типи. Туристсько-рекреаційний потенціал міст.

Основні підходи до визначення сільського туризму. Моделі організації сільського туризму. Географія центрів та регіонів сільського туризму в Україні.

Підходи до визначення та ознаки екологічного туризму. Види екологічного туризму. Об'єкти та інфраструктура екологічного туризму. Географія центрів та регіонів розвитку екологічного туризму в Україні.

Тема 10. Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні

Історія розвитку рекреації і туризму в Україні.

Характеристика туристсько-рекреаційної діяльності України як виду економічної діяльності. Структура і функції туристсько-рекреаційної діяльності України. Аналіз туристсько-рекреаційної діяльності в сучасній Україні. Тіньова туристсько-рекреаційна діяльність.

Поняття про національний туристсько-рекреаційний комплекс України. Галузево-компонентна структура туристсько-рекреаційного комплексу України. Санаторно-курортне господарство України. Відпочинково-туристичне господарство України. Готельне господарство України. Сфера обслуговування рекреації і туризму в Україні.

Фактори, що сприяють розвитку рекреації і туризму в Україні. Фактори, що стримують розвиток рекреації і туризму в Україні. Зміна геополітичного положення як фактор розвитку рекреації і туризму в країні. Соціально-економічна криза й особливості розвитку рекреації і туризму в Україні.

Рекреація і туризм в умовах повномасштабної війни.

Проблеми і перспективи розвитку туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Інновації в рекреації і туризмі.

Тема 11. Географія туристсько-рекреаційних потоків, доходів та витрат України

Туристсько-рекреаційний потік та його географічна характеристика. Основні географічні закономірності функціонування туристсько-рекреаційних потоків. Регіони і центри, що генерують, та регіони і центри, що приймають туристсько-рекреаційний потік. Класифікація туристсько-рекреаційних потоків за різними ознаками.

Географічна оцінка туристсько-рекреаційного потоку України. Показники, що визначають обсяги туристсько-рекреаційного потоку: кількість вибуттів та кількість прибуттів, тривалість перебування. Показники, що визначають інтенсивність туристсько-рекреаційного потоку: інтенсивність прибуттів та вибуттів туристів. Нерівномірність туристсько-рекреаційних потоків в Україні. Показники, що визначають нерівномірність туристсько-рекреаційного потоку.

Географічна оцінка туристських доходів та витрат. Регіони «активного» та «пасивного» туризму в Україні. Туристичне сальдо. Регіони України з позитивним та негативним туристичним сальдо.

РОЗДІЛ III

Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні.

Туристсько-рекреаційні райони України

Тема 12. Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні

Поняття про територіальну організацію туристсько-рекреаційної галузі України. Форми територіальної організації туристсько-рекреаційної галузі: точкова, вузлова, ареальна, лінійна. Туристсько-рекреаційні пункти, центри та вузли України. Туристсько-рекреаційні маршрути України. Туристичні кластери України.

Зміст поняття «територіальні туристсько-рекреаційні системи». Підходи до виокремлення, формування і розвитку територіальних туристсько-рекреаційних систем в Україні.

Структура територіальної туристсько-рекреаційної системи. Поняття про елементи територіальних туристсько-рекреаційних систем. Туристсько-рекреаційні центри. Туристсько-рекреаційні організації та об'єднання. Туристсько-рекреаційні клуби.

Особливості територіальної організації туристсько-рекреаційних систем України. Регіональні відмінності туристсько-рекреаційних систем України. Характеристика туристсько-рекреаційних систем регіонів України.

Проблеми формування єдиної територіальної туристсько-рекреаційної системи України.

Тема 13. Туристсько-рекреаційне районоутворення і районування

Туристсько-рекреаційне районоутворення. Суть процесу районоутворення. Причини районоутворення. Співвідношення первісних передумов освоєння території і закріплення за нею нової господарської спеціалізації. Туристсько-рекреаційне районоутворення – частковий випадок загального процесу районоутворення. Фундаментальні причини районоутворення як просторового процесу. Можливості практичного впливу на процес районоутворення.

Роль природної основи у формуванні туристсько-рекреаційних районів. Унікальність району в природному відношенні – важлива складова його туристсько-рекреаційного потенціалу. Соціальні компоненти у формуванні туристсько-рекреаційних районів. Вплив геополітичного фактору на формування і розвиток туристсько-рекреаційних районів.

Позитивний вплив туристсько-рекреаційного районоутворення на розвиток території. Перетворення природних недоліків території на її переваги. Формування спеціалізації району на «пустому» місці і на «мінус»-місці (з ресурсами, категорично не придатними для даної спеціалізації). Приклад Лас-Вегаса.

Наслідки неконтрольованого розвитку туристсько-рекреаційного району.

Практичне і теоретичне значення дослідження процесів туристсько-рекреаційного районоутворення.

Туристсько-рекреаційне районування. Районування як наукова процедура. Мета туристсько-рекреаційного районування. Принципи туристсько-рекреаційного районування. Туристсько-рекреаційний район (регіон, зона) і таксономічні одиниці туристсько-рекреаційного районування. Методи туристсько-рекреаційного районування. Визначення границь туристсько-рекреаційного району як наукова проблема. Визначення спеціалізації району як наукова проблема. Поняття туристсько-рекреаційного району як галузевого району. Об'єктивний процес зміни сітки туристсько-рекреаційних районів.

Землі рекреаційного призначення та їх функціональне рекреаційне зонування. Функціональне зонування туристсько-рекреаційного району.

Тема 14. Туристсько-рекреаційне районування України

Схеми туристсько-рекреаційного районування України (автори – В. І. Родічкін, М. П. Крачило, І. І. Пірожник, І. В. Смаль, О. О. Бейдик та ін.). Неоднозначність підходів при туристсько-рекреаційному районуванні. Характеристика туристсько-рекреаційних районів України (за О. О. Бейдиком): Причорноморського, Карпатсько-Подільського, Полісько-Столичного, Придніпровсько-Донецького, Харківського.

Тема 15. Туристичне і рекреаційне краєзнавство України

Сутність та теоретико-методологічні засади національного краєзнавства, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Місце туристичного і рекреаційного краєзнавства в системі національного краєзнавства. Об'єкт та предмет туристичного і рекреаційного краєзнавства. Основні завдання туристичного і рекреаційного краєзнавства на сучасному етапі розвитку. Функції та методи дослідження туристичного і рекреаційного краєзнавства. Джерела туристичного і рекреаційного краєзнавства.

Туристсько-рекреаційна привабливість регіонів України. Туристичний імідж території. Туристичний брендинг.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
РОЗДІЛ 1						
Теоретико-методологічні основи рекреаційної географії						
Тема 1. Рекреаційна географія як наукова дисципліна	4		2			2
Тема 2. Понятійно-термінологічний апарат рекреаційної географії. Основні поняття, терміни та категорії науки. Туризм і рекреація як головні поняття рекреаційної географії	10	2				8
Тема 3. Туристсько-рекреаційна діяльність, її структура та класифікація	8					8
Тема 4. Туристсько-рекреаційний потенціал території. Туристсько-рекреаційні ресурси, їх класифікація та оцінка	8					8
Тема 5. Природні туристсько-рекреаційні ресурси	8					8
Тема 6. Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси	8					8

Тема 7. Індустрія туризму. Туристичні ринки. Туристсько-рекреаційна інфраструктура	8	2				6
Разом за розділом 1	54	4	2			48
РОЗДІЛ 2 Туристсько-рекреаційні ресурси та види рекреації і туризму України. Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні						
Тема 8. Туристсько-рекреаційні ресурси України	22		8			14
Тема 9. Географія спеціальних видів рекреації і туризму України	14		4			10
Тема 10. Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні	10	2				8
Тема 11. Географія туристсько-рекреаційних потоків, доходів та витрат України	8					8
Підготовка до поточної контрольної роботи та її проведення	8	2				6
Разом за розділом 2	62	4	12			46
РОЗДІЛ 3 Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Туристсько-рекреаційні райони України						
Тема 12. Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні	12	2	2			8
Тема 13. Туристсько-рекреаційне районоутворення і районування	10	2				8
Тема 14. Туристсько-рекреаційне районування України	16		4			12
Тема 15. Туристичне і рекреаційне краєзнавство України	16		4			12
Разом за розділом 3	54	4	10			40
Підготовка до підсумкового (залікового) контролю	10					10
Усього годин	180	12	24			144

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма
1	Понятійно-термінологічний апарат рекреаційної географії. Основні поняття, терміни та категорії науки. Рекреація і туризм як головні поняття рекреаційної географії	2
2-3	Туристсько-рекреаційний потенціал України. Природні і природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України	4
4-5	Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України	4
6-7	Географія спеціальних видів рекреації і туризму України	4
8	Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Туристсько-рекреаційне районування України	2
9-10	Характеристика туристсько-рекреаційного району України (на вибір студента)	4
11-	Туристичне і рекреаційне краєзнавство України. Характеристика	4

12	туристсько-рекреаційної діяльності регіону України (на вибір студента)	
	Разом	24

Частина практичних робіт виконується за індивідуальними завданнями для кожного студента. Індивідуальні варіанти обираються студентами відповідно до території, з ресурсами якої вони доволі знайомі. Серед територій – регіони України, туристсько-рекреаційні райони України.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна форма
РОЗДІЛ 1		
Теоретико-методологічні основи рекреаційної географії		
1	Опрацювати тему «Рекреаційна географія як наукова дисципліна»	2
2	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційні потреби населення». Підготуватися до захисту на практичному занятті	2
3	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційні послуги». Підготуватися до захисту на практичному занятті	2
4	Опрацювати тему «Туристичний продукт». Підготуватися до захисту на практичному занятті	2
5	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Понятійно-термінологічний апарат рекреаційної географії. Основні поняття, терміни та категорії науки. Рекреація і туризм як головні поняття рекреаційної географії»	2
6	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційна діяльність, її структура та класифікація»	8
7	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційний потенціал території. Туристсько-рекреаційні ресурси, їх класифікація та оцінка»	8
8	Опрацювати тему «Природні туристсько-рекреаційні ресурси»	8
9	Опрацювати тему «Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси»	8
10	Опрацювати тему «Індустрія туризму. Туристичні ринки. Туристсько-рекреаційна інфраструктура»	6
	Разом за розділом 1	48
РОЗДІЛ 2		
Туристсько-рекреаційні ресурси та види рекреації і туризму України. Сучасний стан туристсько-рекреаційної галузі в Україні		
11	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційні ресурси України». Підготуватися до захисту на практичному занятті	4
12	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Туристсько-рекреаційний потенціал України. Природні і природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України»	6
13	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси України»	4
14	Опрацювати тему «Географія спеціальних видів рекреації і туризму України». Підготуватися до захисту на практичному занятті	4
15	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання	6

	до практичного заняття «Географія спеціальних видів рекреації і туризму України»	
16	Опрацювати тему «Історія розвитку рекреації і туризму в Україні»	4
17	Опрацювати тему «Проблеми і перспективи розвитку туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Інновації в рекреації і туризмі».	4
18	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційний потік та його географічна характеристика. Основні географічні закономірності функціонування туристсько-рекреаційних потоків. Регіони і центри, що генерують, та регіони і центри, що приймають туристсько-рекреаційний потік. Класифікація туристсько-рекреаційних потоків за різними ознаками»	8
19	Підготуватися до поточної контрольної роботи	6
	Разом за розділом 2	46
РОЗДІЛ 3 Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Туристсько-рекреаційні райони України		
20	Опрацювати тему «Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні». Підготуватися до захисту на практичному занятті	6
21	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційне районування і районування». Підготуватися до захисту на практичному занятті	4
22	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Територіальна організація туристсько-рекреаційної галузі в Україні. Туристсько-рекреаційне районування України»	6
23	Опрацювати тему «Туристсько-рекреаційне районування України. Характеристика Причорноморського, Карпатсько-Подільського, Полісько-Столичного, Придніпровсько-Донецького, Харківського туристсько-рекреаційних районів України». Підготуватися до захисту на практичному занятті	6
24	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Характеристика туристсько-рекреаційного району України (на вибір студента)»	6
25	Опрацювати тему «Туристичне і рекреаційне краєзнавство України. Характеристика туристсько-рекреаційної діяльності регіону України (на вибір студента)». Підготуватися до захисту на практичному занятті	6
26	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Туристичне і рекреаційне краєзнавство України. Характеристика туристсько-рекреаційної діяльності регіону України (на вибір студента)»	6
	Разом за розділом 3	40
27	Підготуватися до підсумкового (залікового) контролю	10
	Разом	144

Результати самостійної роботи перевіряються шляхом опитування на практичному занятті; виконання відповідних практичних завдань, що надаються в методичній розробці до практичного заняття; тестових контролів; виносяться на поточну контрольну роботу та підсумковий (заліковий) контроль (ті теми, за якими є аудиторні заняття).

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні (розповідь з елементами бесіди, пояснення, лекція, ілюстрація тощо);
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові.

Під час вивчення курсу передбачені лекції (інформаційні, проблемні, лекції-дискусії), самостійні і практичні роботи студентів (з навчальною та періодичною літературою, інтернет-джерелами, статистичним матеріалом, різноманітними картами тощо), використання комп'ютерної техніки, індивідуальні і групові консультації. Самостійна робота студентів включає такі види занять із зазначених вище тем: поглиблене вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, літератури за заданою тематикою, пошук додаткової інформації, підготовка до практичних занять, поточної контрольної роботи та підсумкового семестрового контролю тощо.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365.

У разі подовження воєнного стану, пов'язаного зі збройною агресією проти України, та обумовленою цим складною безпековою ситуацією в Харківській області та місті Харків заняття проводяться дистанційно в форматі відеоконференції (платформи Zoom, Google Meet – на вибір студентів і з урахуванням обмеженості використання платформ). Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів.

8. Методи контролю

1. Перевірка виконання практичних робіт (письмові відповіді на питання, підготовка і захист презентацій, складання картосхем, графіків, діаграм, таблиць, схем, математичний аналіз статистичних даних тощо).
2. Теоретичний захист практичних робіт (індивідуальне, комбіноване, фронтальне опитування).
3. Участь у дискусіях під час лекційних та практичних занять.
4. Вирішення проблемних питань і завдань під час лекційних та практичних занять.
5. Виконання творчих завдань під час практичних занять.
6. Виконання групових проєктів під час практичних занять.
7. Написання поточної контрольної роботи.
8. Написання підсумкового (залікового) контролю.

Курс «Географія внутрішньої рекреації» створений і відкритий для студентів на навчальній платформі Moodle. Всі види контролю проводяться й оцінюються на цій платформі.

Підсумковий (заліковий) контроль проводиться в письмовій формі. У разі проведення заліку в дистанційній формі використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції. Використовуються технічні і програмні засоби, які дозволяють забезпечити аудіо- і відеофіксацію.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, всі контрольні заходи мають проводитися з обов'язковим дотриманням студентами вимог академічної доброчесності. Якщо академічну недоброчесність виявлено при проведенні поточної контрольної роботи або підсумкового залікового контролю, оцінка за виконання роботи має бути знижена до 0 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання																За-лік	Су-ма	
Розділ 1							Розділ 2					Розділ 3						Ра-зом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	КР	T12	T13	T14	T15	60	40	100
	ПР 1						ПР 2-5	ПР 6-7				ПР 8		ПР 9-10	ПР 11-12			
	4						16	8			12	4		8	8			

T1, T2 ... T15 – теми розділів

ПР – практична робота

КР – контрольна робота, передбачена навчальним планом

Для допуску до складання підсумкового (залікового) контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни за виконання практичних завдань, під час поточного контролю, самостійної роботи.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для дворівневої шкали оцінювання
50-100	зараховано
1-49	не зараховано

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Практична робота (2 академічні години) – 4 бали:

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи чи презентації – 1 бал;
- виконання практичних завдань – 3 бали
або
- підготовка доповіді і презентації – 3 бали.

Оцінювання практичної роботи (2 академічні години) – від 0 до 4 балів:

0 балів – робота не виконана,

1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові,

2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові,

3 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні,

4 бали – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Якщо практична робота розрахована на два заняття, то кожне з двох занять оцінюється згідно зазначених критеріїв окремо.

Поточна контрольна робота – 12 балів: система завдань різного типу і рівня складності (тестові завдання; визначення і співвідношення понять; питання, що передбачають розгорнуті відповіді). Детальна розбаловка поточної контрольної роботи представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Підсумковий (заліковий) контроль – 40 балів: система завдань різного типу і рівня складності (тестові завдання; визначення і співвідношення понять; питання, що передбачають розгорнуті відповіді). Детальна розбаловка підсумкового (залікового) контролю представлена на самій роботі біля кожного завдання.

Визнання результатів навчання, отриманих у **неформальній освіті** (літні школи, онлайн-курси, тренінги тощо з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), проводиться за заявою здобувача відповідно до Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Під час вивчення дисципліни за результатами підготовки публікацій або доповіді на регіональних / всеукраїнських / міжнародних конференціях за тематикою відповідно до тем дисципліни за наявності підтверджувального сертифікату із зазначеними компетентностями, які є тотожними до вказаних у робочій програмі, здобувач може отримати 10 балів додатково до загальної суми поточних балів (сертифікат, підтвердження ролі доповідача надаються викладачу шляхом прикріплення відповідних документів у розділі «Неформальна освіта» на сторінці курсу на платформі Moodle) або за умови співпадіння з певними видами робіт, здобувач вищої освіти отримує бали відповідно до даної робочої програми навчальної дисципліни та звільняється від поточного контролю за ними.

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Аріон О. В. Рекреаційна географія: парадигми та вектори розвитку: навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів освітнього рівню «магістр» спеціальності 106. Географія (електронне видання). Київ, 2023. 93 с.
2. Аріон О. В., Уліганець С. І., Дмитрук О. Ю. Географія туризму: навчально-методичний посібник. 2 вид., перероблено та допов. Київ, 2019. 206 с.
3. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Альтерпрес, 2011. 462 с.
4. Браславська О. В. Рекреаційна географія: навчальний посібник. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2020. 328 с.
5. Гурова Д. Д., Шморгуненко Є. О. Рекреаційна географія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя, 2022. 110 с.
6. Доценко А. І. Географія туризму: навчальний посібник. Київ: Університет. «Україна», 2020. 177 с.
7. Ковальська Л. В., Пархоменко О. Г. Теоретичні основи рекреаційної географії: навчальний посібник для студентів спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація» вищих навчальних закладів України. Івано-Франківськ: НАІР, 2025. 107 с.
8. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 271 с.
9. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): навчальний посібник. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ: Альтерпрес, 2006. 436 с.
10. Любіцева О. О., Панкова В. Є., Стафійчук Є. В. Туристичні ресурси України: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2007. 369 с.
11. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 343 с.
12. Панкова В. В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2003. 351 с.
13. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. За ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ: Знання, 2006. 575 с.
14. Рутинський М. Й. Географія туризму України: навчально-методичний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 160 с.
15. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму: навчальний посібник. Ніжин: Вид-во НДПУ імені М. Гоголя, 2004. 264 с.

16. Смаль І. Географія туризму : навчальний посібник. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 576 с.
17. Стафійчук В. І. Рекреалогія : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2006. 264 с.
18. Теоретичні основи рекреаційної географії / За заг. ред. С. І. Сюткіна. Суми : Фабрика друку, 2022. 72 с.
19. Ткаченко Т. Г. Географія туризму: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 224 с.

Допоміжна література

1. Бовсуновська Г. Я. Географія туризму : навчальний посібник. Донецьк : ДІТБ, 2002. 411 с.
2. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія. Львів : ІРД НАН України, 2006. 288 с.
3. Гусєва Н. В., Катречко А. В. Туристичний образ Харкова (за результатами анкетування). *Регіон-2019: стратегія оптимального розвитку: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 10-11 жовтня 2019 р.)*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 234-242.
4. Гусєва Н. В. Індустрія дозвілля та її значення для соціально-економічного розвитку регіону. *Економічна та соціальна географія : науковий збірник*. Київ, 2016. Вип. 75. С. 55-62.
5. Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія : поняття і терміни. Луцьк : Терен, 2004. 104 с.
6. Кляп М. П., Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 334 с.
7. Крижова Н. О., Веклич Л. М. Атлас «Знайомтеся. Україна». Київ : ДНВП «Картографія», 2009. 144 с.
8. Конспект лекцій навчальної дисципліни «Географія туризму» для студ. спеціальності 6.140103 «Туризм». Укл. : М. М. Покогодна, І. Л. Полчанінова. Харків : ХНАМГ, 2012. 135 с.
9. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник для вузів. Ред.: О. Ф. Трегуб. Київ : Вища школа, 1994. 191 с.
10. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
11. Мацола В. І. Рекреаційно-туристичний комплекс України. Львів : Світ, 2001. 176 с.
12. Явкін В. Г., Руденко В. П., Король О. Д. та ін. Проблеми географії та менеджменту туризму : монографія. Чернівці : Рута, 2006. 2006 с.
13. Байназаров А. М., Бойко О. В., Вишневецька О. С. та ін. Туристичний імідж регіону : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 311 с.
14. Федорченко В. К., Мініч І. М. Туристський словник-довідник : навчальний посібник. Київ : Дніпро, 2000. 160 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Все про туризм. *Туристична бібліотека*. Режим доступу : <https://tourlib.net/ua/>
2. Гусєва Н.В. Географія внутрішнього туризму: сертифікований дистанційний курс. *Центр підтримки цифрового навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Режим доступу : <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=8118>
3. Гусєва Н. В. Географія внутрішнього туризму : методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи магістрантів, які навчаються за спеціальністю 106. Географія освітньо-професійною програмою «Географія рекреації та туризму». Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 101 с.
4. Державне агентство розвитку туризму. Режим доступу : <https://www.tourism.gov.ua/>
5. Державна служба статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Закон України «Про туризм» від 15. 09. 1995 р. № 324/95-ВР : редакція від 15. 11. 2024 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. *Урядовий портал*. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>
8. ЮНЕСКО. Список об'єктів всесвітньої спадщини. Режим доступу : <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31>
9. 7 чудес України. Режим доступу : <https://7chudes.in.ua/nomination/7-chudes/>
10. TourMIS (розвиток туризму в містах). URL : <https://www.tourmis.info/>